

EAEko ikasle etorkinentzako Arreta-Plana

Eusko Jaurlaritzako Hezkuntza
Sailaren egitasmoak

**ALBERTO AGIRREAZALDEGI
GOIO OLASAGASTI**

Eusko Jaurlaritzako Hezkuntza, Unibertsitate eta
Ikerketa Saila

Sarrera

Etorkinak gero eta ugariagoak dira Euskal Herrian. Geroz eta gizarte pluralagoan bizi gara, eta gizarteak nazioarteko hedadura berria duenez, herrien arteko elkartasuna helburu duen hezkuntza indartzeko beharra sortu da.

Bi zentzuetan migrazio-mugimendu handiak izan dituen lurraldea da Euskadi. Euskal herritar askok eta askok Ameriketara emigratu ondoren, industrializazio handia izan zuen XX. mendean, eta eskulan berriaren premia sortu zen. Horri erantzun nahian, etorkin asko etorri ziren Espainiako Estatuko gainerako nekazaritza-guneetatik. Hortaz, bertako biztanleen eta, besteak beste, Andaluzia, Extremadura, Galizia edo Gaztelatik etorritako etorkinen emaitza da Euskadi.

Egungo migrazio-fenomenoa orain dela gutxikoa da. Orain dela lau urte, Euskal Autonomia Erkidegoko etorkinak biztanleriaren %1 ziren, eta, aldiz, Espainiako Estatuko beste leku batzuetan, %8 inguru. Nolanahi ere, biztanle-kopuru hori handitzen ari da, eta kanpotik etorritako ikasleak gehitzen ari dira azken urteotan.

Errespetuan, tolerantzia aktiboan eta elkartasunean oinarritutako hezkuntza da modurik onena aukera-berdintasuna eta gizarte-justizia sustatzera bideratutako ekintza positiboak bultzatzeko. Gure ikasleak aniztasunean hezi behar ditugu, kultura arteko ikuspegiarekin, beraien kulturekiko —eta hizkuntzekiko— errespetuan. Gure hizkuntzarentzat arriskutsua izan daitekeela pentsatzetik, orain baino hiztun gehiago izateko aukera polita dela pentsatzera pasatu behar dugu.

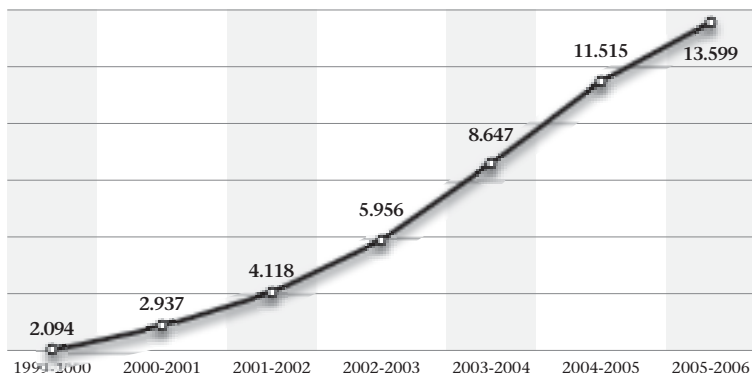
Geroz eta gehiago dira gure hezkuntza-sisteman sartzen ari diren jatorri atzeritarreko ikasleak, batez ere kontuan hartzen badugu murriztu egin dela eskolatutako ikasleen guztizko kopurua. Etorkinen integrazioa ahalik eta erosoenaz izatea nahi baldin badugu, gizartea eta eskola horretarako prestatu beharrean aurkitzen gara. Euskal Autonomia Erkidegoan diru publikoaz sostengatutako ikastetxe guztiek hartu behar dute beren gain ikasle etorkinen harrera eta integrazioa, oinarrizko egitekotzat hartuz. Hori da egungo gizarteak herrialde aurreratuei eskatzen diguna eta Euskadiko hezkuntza-komunitateak ezin die hutsik egin. Aukera hori aprobetxatu beharra daukagu gure hezkuntza sistema hobetzeko.

Egungo egoera

Ikasle etorkinen bilakaera

EAEko eskolatutako biztanle etorkinen kopurua haziz joan da, batez ere azken urteotan, ondorengo grafikoan ikus daitekeenez:

2000-01 ikasturtean guztira %40,3 gehitu ziren ikasle etorkinak, 2001-02an %40,2, 2002-03an %43,82, eta 2003-04an %45,2. Beraz, kopurua hazten ari dela ikus daiteke. Kontuan izan behar da datuok ez direla argazki finko bat, egunez egun ikasle etorkin berriak sartzen baitira gure hezkuntza-sisteman.

1. grafikoa. Ikasle etorkinen kopurua azken ikasturteetan**Ikasleen banaketa lurraldeka**

Ikasle etorkinen lurraldekako banaketa ez da berdina. Datu orokorrek ikuspegi zabala baina ere berean urrutikoa ematen digute. Datu horiek hurbiltzea komeni da errealitatearen argazki zehatzagoa izateko. Ikus dezagun nola dauden banatuta ikasleak une honetan (2006ko otsaila), lurraldez lurralde, bai eskola-sareen arabera eta baita hizkuntza ereduak kontuan hartuta ere.

1. taula. Ikasle etorkinen banaketa eskola sareen eta lurraldeen arabera

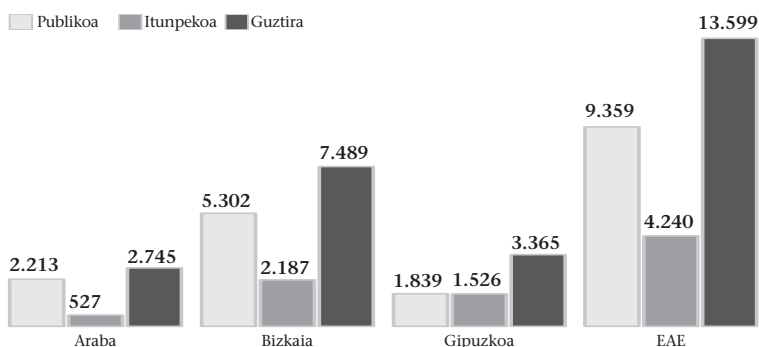
	Araba		Bizkaia		Gipuzkoa		EAE	
	Etorkinak	%	Etorkinak	%	Etorkinak	%	Etorkinak	%
Publikoan	2.218	80,8	5.302	70,8	1.839	54,6	9.359	68,8
Itunpekoan	527	19,2	2.187	29,2	1.526	45,4	4.240	31,2
<i>Guztira</i>	<i>2.745</i>	<i>100</i>	<i>7.489</i>	<i>100</i>	<i>3.365</i>	<i>100</i>	<i>13.599</i>	<i>100</i>
%	20,18		55,06		24,76		100	

EAEko ikasle atzerritarren erdia baino gehiago (%55,06) Bizkaian eskolatzen da, laurdena (%24,76) Gipuzkoan eta %20,18 Araban.

Sare publikoak ikasle atzerritarren bi herenak baino gehiago (%68,8) eskolatzen du, nahiz eta, berez, EAEko ikasle guztien %47,5 baino ez eskolatu. Portzentaje hori hezkuntza-etapa guztietan mantentzen da oinarrian.

Desoreka handiena Arabakoa da: %80,8 sare publikoan eta %19,2 itunpekoan. Bizkaiko portzentajeek EAEko joera berdintsua erakusten dute. Gipuzkoan, aldiz, oreka handiago dago: %54,6 sare publikoan eta %45,4 itunpekoan.

2. grafikoa. *Ikasle etorkinen banaketa eskola sareen eta lurraldeen arabera*

Ikasle etorkinen banaketa hizkuntza ereduaren arabera, ondorengo hau da:

- A ereduaren: %49,6.
- B ereduaren: %27,6.
- D ereduaren: %22,8.

2. taula. *Ikasle etorkinen banaketa hizkuntza ereduaren eta lurraldeen arabera*

	Araba		Bizkaia		Gipuzkoa		EAE	
	Etorkinak	%	Etorkinak	%	Etorkinak	%	Etorkinak	%
A ereduaren	2.051	74,7	4.110	54,9	596	54,6	6.749	49,6
B ereduaren	549	20,-	1.692	22,6	1.515	45,4	3.756	27,6
D ereduaren	145	5,3	1.687	22,5	1.254	45,4	3.094	22,8
<i>Guztira</i>	<i>2.745</i>	<i>100</i>	<i>7.489</i>	<i>100</i>	<i>3.365</i>	<i>100</i>	<i>13.599</i>	<i>100</i>
%		20,18		55,06		24,76		100

Ikasle etorkinen erdia A ereduaren eskolatua dago, baina eredu bakoitzeko banaketa desberdina da lurralde bakoitzean. Araban ikasle etorkinen %75 A ereduaren eskolatzen den bitartean, Gipuzkoan %18 besterik ez da eredu horretan eskolatzen. Hala ere, azken hiru ikasturtetan 9 puntu jaitsi da A

ereduko ikasleen portzentajea EAEn. 2003-04 ikasturtearen hasieran %58 zegoen eskolatua A ereduan eta 2005-06 ikasturtean %49,6. Beraz, indarrean jarritako neurriek eragina izan dutela uste dugu, eta datozen urteetan jaitsiera handiago izango dutelako itxaropena daukagu.

Programaren oinarritzko printzipioak

Integrazio-printzipioa

Euskal hezkuntza-sistemaren oinarritzko printzipioetako bat eskola-integrazioa da, hezkuntzako berdintasun-eskubidearekin eta gizarte-kohesioari laguntzeko xedearekin bat etorritz. Printzipio hori aplikatzeko eta helburu hori kultura desberdinetako ikasleekin betetzeko biderik koherenteena kultura arteko hezkuntza da, hau da, berdintasunean eta dibertsitatearekiko errespetuan oinarritutako hezkuntza.

Berdintasun-printzipioa

Kultura arteko hezkuntza ez da soilik etorkinak harrera-gizartean integratzea; biztanlerian ere integratu behar dira. Berdintasuna da oinarritzko printzipioetako bat, eta, beraz, talde gehiengodunek talde gutxiengodunetako kideak euren berdin gisa onartzeak izan behar du helburua.

Ikasle asko egoera sozial baztertuan eta desberdintasun sozialeko baldintzetan bizi dira, eta eskolak bere eremuan egoera hori gainditzeko saiatu behar du. Pertsona guztiak berdintasunezko planoan ezartzeko, honako hauek egitea komeni da:

- Ikasleen eskola-arrakasta bultzatzea, hori eragozten duten langak eraitsiz.
- Hainbat kulturatako pertsona esanguratsuak integratzea ikastetxeko partaidetza-organo edo eskola-jardueretan.
- Gutxiengoen kulturetako familiekiko elkarrizketa bultzatzea.

- Jarrera baztertzaileri adi egotea, eta era horretako jarre-
rak aldatzeko lan egitea.
- Kultura-aniztasunetik eratorritako gatazkak elkarrizke-
taren bidez konpontzea.

Interkulturalitatearen printzipioa

Interkulturalitateak kultura-aniztasunaren perspektiba gain-
ditzen du; izan ere, kultura denak errekonozitzeaz eta egoki-
tzeaz gain, kultura horien arteko elkarrizketa proposatzen
du, berdintasunezko eta elkarrekikotasunezko egoeran, eta
bizikidetzat ahalbidetuz. Interkulturalitatearen ikuspuntuan
aintzat hartu behar dira beti elkarrekin aztertzen ez diren bi
alderdi hauek: kultura-ezberdintasuna eta desberdintasuna.
Ikasle etorkinak ikusi behar du baduela bere lekua taldean,
estimatu dela, eta bere hizkuntza eta kultura balioesten di-
rela. Horretarako egokiak izango dira:

- Curriculumean beste kultura batzuetako edukiak sar-
tzea, batzen gaituena nabarmenduz, bereizten gaituena
nabarmendu beharrean.
- Kultura-elementu desberdinak erabiltzea jarduera didak-
tikoetan, edo jarduera horiek kulturalki heterogeneoak
diren taldeetan egitea.
- Ikastetxearen bizitzan kultura eta hizkuntza desberdi-
nen presentzia islatzea.
- Gutxiengoan kulturetarako sarbidea bideratzea ikasle
guztiei.
- Elkarrizketa kritiko bat ezartzea kultura guztien artean.

Kalitatearen printzipioa

Hezkuntza egokitzen joko da proposatutako helburuak
lortzeko eraginkorra bada, eta, aldi berean, bidezkoa bada,
helburu horiek guztiontzako direlako, inor bazter utzi gabe,
eta ikasle bakoitzak dituen aukerak kontuan hartu gabe.

Ikasleen gaitasun pertsonal, sozial, etiko eta intelektual guztien garapen autonomorantz bideratuko dira helburu horiek. Era berean, hezkuntza egokitzen joko da proiektu pertsonalak garatzeko aukera emanez hainbat hezkuntza-aukera eskaintzen baditu, ikasleak talde baztertzailerean banandu gabe, eta, halaber, gizarte-kohesioaren funtsa diren konpartitutako balio demokratikoetan oinarrituz elkarrekin bizitzen eta lankidetzan aritzen erakusten badu.

Eraginkortasuna, askatasuna, ekitatea eta gizarte-kohesioa izango dira EAEko hezkuntza-sistemaren erabaki guztien oinarriak, ikasle guztiek, salbuespenik gabe, ikasle etorkinak barne, beren gaitasun pertsonalak, trebetasun kognitiboak, espresiboak eta harremanetakoak garatzeko aukera izan dezaten eta bizi diren munduko kultura ezagut dezaten; horrela, edozeinek egin ahal izango ditu goi-mailako ikasketak eta eskuratu ahal izango ditu lan-munduan sartzeko beharrezko gaitasunak.

Hezkuntza beharrak

Euskal Autonomia Erkidegoko ikastetxeetan lehenengo aldiz sartzen diren ikasle atzerritarrek dituzten hezkuntza-beharrei erantzutea da ikasle etorkinentzako Arreta-Planaren helburua. Hiru eremutan sailka daitezke hezkuntza-beharrok:

- *Behar linguistikoak*, EAEko hizkuntza ofizial bat edo biak ez ezagutzetik eratorriak. Gabezia horiek eragina dute pertsonen arteko harremanetan eta harreman sozialetan nahiz ikaskuntzan.
- *Curriculum-beharrak*, ingurune berriko gehiengoaren kulturaren eta familian bizi izan den eta bizi den kulturaren arteko desberdintasunarekin lotuak; gainera batzuek gabeziak izaten dituzte, batez ere ezagutza instrumentaletan, aurreko eskolatzerik ezaren edo eskasegiaren ondorioz.

- *Tutoretza-beharrak*, alde batetik eskolaren eta gizartearen eremuan integratzeko prozesuaren, eta bestetik familiako arau eta ohituren eta ikastetxean edo ingurunean proposatutakoen artean dauden desberdintasunen ondoriozkoak, eta gainera ikasle batzuek baldintza sozial eta familiar baztertuengatik dituzten zailtasunetatik eratorriak ere bai.

Behar horiei arreta nola eskaini da Planaren ardatz nagusia, eta aipatutako beharrak kontuan hartuta, honako arreta proposatzen da:

Behar linguistikoaren arreta

Ikasle etorkinek hainbat faktore baldintzatzaile dituzte hezkuntza-sisteman erabat sartzeko. Lehena irakaskuntzako irakats hizkuntza ikastea da. Hizkuntza ezinbesteko eramailea da pertsonen arteko harremanetarako, gizartean integratzeko eta ikaskuntzarako. Ikasle etorkinen hizkuntza-ikas-kuntzako beharrak behar adina ez bideratzeak, gainditzeko zailak diren eskola-atzerapenak eragin ditzake kasu askotan.

Euskal Autonomia Erkidegoan bi hizkuntza ofizial daude, eta hezkuntza-sistema elebiduna da. Egoera soziolinguistiko diglosikoa da, eta hizkuntza menderatzailea, gaztelania.

Desberdintasuna gainditu nahi duen hezkuntzak ez du bide eman behar bi hizkuntza ofizialetako bat ez ezagutzeko. Euskal gizartean integratu nahi dutenentzat, bi hizkuntzak ikastea eskubide izateaz gainera beharrezkoa ere bada, gizarteko kide izateko eta hala sentitzeko, eta gizartean nahiz lan-munduan integratzeko aukerak gehitzeko.

Eskolako eremuan hizkuntza berri bat ikasten denean, berdinen arteko komunikazio-egoeratan eta area desberdinetako curriculum-edukien ikaskuntzan erabiliz ikasten da. Horregatik, B eta D ereduaren eskaintzak guztientzako irekita egon behar du, eta, bereziki, bi hizkuntzak eskolan soilik ikasi ahal izango dituztenentzat.

Curriculum-beharren arreta

Curriculumarekin lotutako hezkuntza-beharrak bi mota-takoak dira oinarrian:

- Eduki zehatzen ikasketa, bereziki Euskal Herriko inguru-ne geografikoari, historikoari eta kulturalari lotutakoena.
- Adinaren arabera dagokion ikasturteari berezko oinarrizko ikaskuntza instrumentalak.

Behar horiei erantzuteko bidea, ahalik eta azkarren jardueretan erreferentziako taldearekin baldintza berdinetan parte hartzeko bide ematen duten curriculum-egokitzapenak dira. Curriculum-egokitzapenak hainbat bidetatik antola daitezke, bi horiek osagarritzat joz:

- Derrigorrezko edukiak murriztea, zikloko oinarrizko edukietan zentratzeko.
- Curriculum-a jarduera didaktikoekin aberastea; jarduera horietan ikaslearen kulturako berezko erreferentziak sartuko dira, esanguratsuagoak izan dakizkion.
- Berariaz jarduera horietarako diseinatutako jarduera didaktikoekin pertsonalizatzea ikaskuntza, eta jarraipen etengabea egitea, ikaslearen zailtasunak eta aurrerapenak zehazteko.

Tutoretza-beharren arreta

Ikasle atzerritarrek integratzeko arazoak izan ditzakete euren desberdintasun kultural eta linguistikoen ondorioz, eta beste arazo pertsonal batzuetatik eratorrita. Ikastetxeari dagokio:

- Ikaslea gelako jardueretan eta eskolaz kanpoko jardueretan integratzen saiatzea.
- Euren ikaskideekiko harremanetan sor daitezkeen arazoekin jarraipena egitea.
- Hitz egiteko eta erlazionatzeko modu jakin batzuen esanahi kulturala errespetatzea, familian eta ikastetxean bi-

zitzen duenaren artean deseroso edo gatazka-egoeran sentiarazi gabe.

- Harreman ona izatea euren familiarekin edo legezko ordezkariekin.
- Udaleko gizarte-zerbitzuekin, atzerritarren elkarteekin eta etorkinei laguntzeko erakundeekin batera lan egitea.

Programaren helburuak

Programa honen bitartez lortu nahi diren helburuak hauek dira:

- EAeko hizkuntza ofizialak ahoz eta idatziz menderatzea.
- Gainerako ikasleek jarraitzen duten curriculum bera izatea.
- Autonomia pertsonal progresiboa lortzea eskolaren eta gizartearen eremuaren baitan.

Horretarako hartuko diren neurriak:

- Ikasleen hezkuntza-beharren eta behar linguistikoen diagnostikoa egitea.
- Ikasle etorkinen eskolatze azkarra eta egokia bideratzea, bertako ikasleen egoera berean.
- Hezkuntza-behar eta behar linguistiko pertsonalei erantzutea, banakako ahalegin eta/edo ahalegin kolektiboen bidez edo curriculum egokituz.
- Bertako taldeko kideek ikasle etorkinak parekidetzat har ditzaten bultzatzea.
- Kultura-desberdintasunen integrazioa bultzatzea, kultura horiekiko errespetua eta elkarren arteko ezagutza sustatuz.

Proposatutako ekintzak eta hartutako neurriak

Hezkuntza-sistemari buruzko informazioa

Hezkuntza, Unibertsitate eta Ikerketa Sailak hezkuntza-sistemari buruzko informazio-gida eleaniztuna prestatu eta

banatu du, familia etorkinentzat, besteak beste, matrikulazioarako jarraibideak eta hizkuntza ereduaren berezitasunak biltzen dituena.

Ikasleak onartzeko eta eskolatzeko prozesua

Ikastetxe guztietara bidali ziren, ikasturte hasieran, Hezkuntza, Unibertsitate eta Ikerketa Sailetik, ikasle etorkinak onartzeko prozesua arautzen duten jarraibideak.

Lurralde Ordezkaritza bakoitzean Eskolatzeko batzordeak sortu dira, ohizko matrikula epetik kanpo datozen ikasle etorkinek egindako eskolatzeko eskaerak aztertu eta ebazteko.

Ikastetxea esleitu ondoren, harrera denboraldian, eskolatzeko zuzena egiteko neurri egokienak hartzerako bultzatuko duen hasierako ebaluazioa egiten zaio ikasleari, ikastetxean bertan.

Hizkuntza indartzeko programak

Hezkuntza, Unibertsitate eta Ikerketa Sailak deialdi bat egiten du urtero, eskolan berriki sartutako ikasle etorkinei laguntza ematea helburu duten proiektuak aurkez ditzaten ikastetxe publiko nahiz itunpekoek. Laguntza horren helburua bikoitza da: alde batetik, euskara ez dakiten ikasle etorkinei berriazko laguntza eskaintzea, hizkuntza eta komunikazio trebetasunak lehenbailehen eskura ditzaten; eta, bestetik, ikasle horiek Euskal Hezkuntza Sistemaren sartzen laguntzea, eskolan eta gizartean lehenbailehen eta ahalik eta baldintza onenetan integratu daitezkeen lortzeko.

Aurreko ikasturteetan bezala, 2005-06 ikasturtean, Hezkuntza, Unibertsitate eta Ikerketa Sailak Hizkuntza Indartzeko Programa ezarri du etorri berriak diren ikasleentzat. Horretarako bi deialdi egin ditu: bata, ikastetxe publikoek proiektuak aurkez ditzaten eta, ondorioz, berriazko irakasleak jartzea onartzen zaizkie proiektuak burutzeko; bestea, itunpeko ikastetxeek diru laguntzak eska ditzaten programa hori aurrera eramateko.

Ikastetxe publikoak

Ikasturte honetarako, 2005eko maiatzean luzatutako Hizkuntza Indartzeko Proiektuak eskatzeko deialdian, 148 irakasle onartu ziren proiektu horiek burutzeko, eta proiektu batzuk partekatutako direla kontuan hartuta, 186 ikastetxe izan dira onuradunak.

Hizkuntza Indartzeko Irakasleak honela daude banatuta lurraldez lurralde:

3. taula

<i>Lurraldea</i>	<i>Lehen Hezkuntza</i>	<i>Bigarren Hezkuntza</i>	<i>Guztira</i>
Araba	16	9	25
Bizkaia	59	30	89
Gipuzkoa	19	15	34
<i>Guztira</i>	<i>94</i>	<i>54</i>	<i>148</i>

Hizkuntza Indartzeko Proiektuak onartu zaizkien ikastetxeak honela banatzen dira Euskal Autonomia Erkidegoko lurralde bakoitzean:

4. taula

<i>Lurraldea</i>	<i>Lehen Hezkuntza</i>	<i>Bigarren Hezkuntza</i>	<i>Guztira</i>
Araba	20	10	30
Bizkaia	71	30	101
Gipuzkoa	30	25	55
<i>Guztira</i>	<i>121</i>	<i>65</i>	<i>186</i>

Itunpeko ikastetxeak

Itunpeko ikastetxeetan Hizkuntza Indartzeko Programa burutzeko urtero-urtero diru laguntzak eskatzeko deialdi berdintsua ateratzen da. 2003-04 ikasturtean EAEko 65 ikastetxeri eman zitzaizkien diru laguntzak eta 2004-05 ikasturtean 87 ikastetxeei onartu zaizkie eskaerak, baina diru laguntza kopurua aurreko urtekoa baino %75 handiagoa izan da.

Ondorengo koadroan ikus dezakegu lurraldez lurraldeko banaketa:

5. taula

<i>Lurraldea</i>	<i>Ikastetxeak</i>	<i>Irakasleak</i>	<i>Guztira</i>
Araba	8	5	142.602
Bizkaia	34	18	560.180
Gipuzkoa	45	20	595.831
EAE	87	43	1.298.613

Jatorrizko kultura eta ama hizkuntza ikasteko laguntza-programak

Eibar eta Gasteizen arabiar hizkuntza eta marokoar kultura irakasteko programa jarri da indarrean bi hiri horietako ikasle marokoarren eskaerari erantzunez. Programa bi irakasle ematen dute eta aipatutako hirietako ikastetxeetako 122 ikasle parte hartzen dute.

Irakasleen prestakuntza

Hezkuntza, Unibertsitate eta Ikerketa Sailak, lurralde bakoitzeko Aniztasuna eta Bizikidetzatza Programetako ardura-dunen laguntzaz, prestakuntza-plan bat lantzen du ikasturte bakoitzean. Plan horren bitartez, kultura arteko hezkuntzaz eta hizkuntza ikaskuntzaz jabetzeko trebakuntza eskaintzak egiten dira urtero irakasle guztientzat eta, bereziki, ikasle etorkinekin lanean dihardutenentzat. Berritzeguneen bitartez ere hainbat ikastaro eta mintegi antolatzen dira urtero irakasleentzat.

Ikasmaterialen zabalkundea

Azken bizpahiru urtetan material desberdin asko landu da hezkuntza arloko eragile desberdinentzat. Familientzat informazio-gida eleaniztuna argitaratu eta banatu zen ikastetxe eta udaletan, besteak beste. Ikasle etorkinei harrera egiteko orientabideak ere banatu dira ikastetxe guztietan. Bestalde, ikasmaterial asko eskaini ditugu hezkuntzako web-

guneen bitartez: www.elkarrekin.org, www.berrikuntza.net eta www.berritzeguneak.net. Ikasturte honetan orain arte landutako ikasmaterial guztiak argitaratuko dira CD-ROM batzuen bitartez eta ikastetxeetara eta Berritzeguneetara zabalduko dira.

Ondorioak

Hezkuntza Saila etorkinei laguntzeko politikaren alde egiten ari da, elkartasunean, aniztasunean eta berdintasunean oinarritutako politika baten alde. Etorkizuneko erronkei aurre egitea ahalbidetzen digun integrazio-politika bultzatzen ari da.

Etorkinen seme-alabak euskara ikas dezaten ahalegin handiak egiten ari da Hezkuntza Saila eta gizarteko beste hainbat erakunde ere, baina etorkinen hizkuntza eta kultura mantentzeko ere laguntza eskaini beharrean gaude. Hasiera batean, ikasle etorkinek euskara ikasteko indarketa-saioak jarri ditugu martxan, baina beraien hizkuntza mantentzen laguntzen badiegu motibazio handiagoz saiatuko dira bertakoak ikasten.

Etorkinak zein bertakoak elkarrekin bizitzeko moduari buruzko hausnarketa egin behar dugu. Munduan ez dugu izan hainbeste aukera aniztasunari erantzuteko; horrek identitate berri bat sortzen du eta horretara irekiak egon behar dugu. Euskadi bertan bizi nahi dugunona da eta mereziko luke kultura ezberdinen biziraupenarekin amets egitea eta hori lortzera bultzatuko gaituen testuingurua sortzen saiatzea.¶